

PS

ALLEHANDA OM VARJEHANDA

Avdelningen finner skäl att återkomma, denna gång med en återblick på hälsoläget hos en av världens store. Intresserade av sådant för svenskt vidkommande kan t ex baklängesbläddra igenom de avdelningar från åren 1988 och 1989 som innehöll Christer Nilssons serie om kungliga sjukdomar från Gustav Vasa och framåt.

Själv mår avdelningsföreståndaren för tillfället tämligen bra, i varje fall tillräckligt för att kunna falla i tankar över de mest ovidkommande frågor. Sålunda är han för tillfället betänksam över det tilltagande (?) bruket av konstruktionen »tillhör en av de mest framstående», över den ständiga sammanblandningen av »var» och »vart», över »den veder värdiga sär skrivningen av samman satta ord» och över de allt fler som kan ta uttrycket »ett centra» i munnen utan att få akuta symtom. (Skolad under den wellanderska eran har föreståndaren också svårt med dem som likställer »före» och »innan», men där håller han på att ge sig.)

Frågan som sysselsätter föreståndaren är om detta är en långsiktig utveckling som förr eller senare kör över honom och andra gamla stötar. Tillhör han den sista generation som över huvud taget störs av sådant? Konversation med de egna sönerna motsäger inte helt denna dystopi; de är båda anhängare av den pragmatiska tesen »huvudsaken är att man blir förstådd».

Våren ser i år ut att nå föreståndarens kärva hemtrakter än senare än vanligt. I skrivande stund råder djupa snödrivor som i allt väsentligt kommer att kvarligga över Valborg. Själv är han en försvuren anhängare av principen vinter på vintern och sommar på sommaren, men någonstans under april går en gräns bakom vilken allt vidare snöfall ter sig onödigt.

För att befästa denna sin ståndpunkt har föreståndaren utkämpat en psykologisk tvekamp med sin snöskyffel. Från skärtorsdagen kom tre snöstormstorsdagar i rad, varvid han, likt en kommun med förbrukat snöröjningsanslag, envist lät redskapet stå – föresatt att låta naturen stå för resten av säsongens röjning. Och se, något motvilligt men dock har den nu skridit till verket.

Avdelningen skriker till verket med att återkomma.

Martin Luthers ohälsa

Under 1996 kunde man fira 450-årsminnet av Luthers död. Detta rätt ojämbarna jubileum har icke desto mindre fått patologen Olav Iversen i Oslo att fördjupa sig i litteraturen och i den norska läkartidningen [1] sammanfatta Luthers somatiska sjukdomar.

Luthers psykiska hälsotillstånd har diskuterats ingående av psykiatrer, som funderat över hans varierande sinnestämning, neurotiska läggning och/eller manodepressivitet. Men Luther hade också en massiv somatisk sjukhistoria. Han föddes 1483 i staden Eisleben och studerade sedan i Erfurt, där han dock hade mera glädje av studentlivet än av studierna; han har själv beskrivit att han njöt för fullt av »frosseri och drycken-skap».

Luther upptogs i kloster 1505 och blev 1512 professor i teologi. Efter sina teser på kyrkodörren i Wittenberg 1517 lystes han i bann 1521, gömdes undan i kloster och levde sedan med dålig hälsa. Luthers litterära produktion är imponerande: 124 skrifter och böcker. Han översatte hela bibeln från hebreiska till tyska, skrev predikningar, huspostillor, stora och lilla katekesen samt mycket, mycket annat.

År 1503 drabbades Luther av ett bensår som aldrig läkte. Sedan 1527 hade han sannolikt angina pectoris med oklara bröstsmärtor och blev allt fetare. Högt blodtryck och ständig huvudvärk, epilepsi (eller möjligen Ménières sjukdom) drabbade honom från 1520-talet, vilket allt tolkades som »satans pröv-

ningar». 1521 fick han sin första njursten, han var kontinuerligt svårt obsterad, hade ständigt blödande hemorrojder och sömnbesvär. Som originell medicinering mot obstipationen hade läkarna rekommenderat fett; Luther intog varje dag sex stora matskedar smör, vilket sannolikt gjorde mera för att utveckla hans fetma än att avlasta hans hemorrojder. Läkarråden glömde han i allmänhet och han konkluderade stoiskt 1538: »Jag äter vad jag tycker om och lider därefter.»

År 1533 fick Luther sin första giktattack och han hade härtill alltså ett ständigt varierande psyke med bitterhet, depressivitet och aggression. Det är en medicinsk gåta hur någon kunnat uträtta så mycket med denna somatiska belastning. Något body mass index går inte att räkna fram, men av bilderna och dödsmasken att döma har professor Luther haft en betydande bukfetma, som väl stämmer överens med ett uttalat metabolt syndrom.

Idag är katoliker och protestanter på det hela taget rätt överens i de stora frågorna. Luther ville egentligen aldrig bryta med katolicismen, men ogillade påven. 450 år efter sin död har han fått rätt.

Stephan Rössner

Referens

1. Iversen OH. Martin Luthers somatiska sjukdomer. Tidsskr Nor Lægeforen 1996; 116: 3643-6.